

Slovenije

Tretja faza privatizacije Ker so se tajkunske koncentracije lastništva in razvoj podjetij financirali predvsem s posojili, je slovensko gospodarstvo na kolenih. V naše družbe z velikimi koraki že vstopajo tujci. Hrvati jih kupujejo strateško, s podporo svojih politikov.

besedilo **SUZANA KOS**
fotografija **IGOR MODIC**

Certifikatni privatizaciji in prehodu z družbene na zasebno lastnino pred dobrimi dvajsetimi leti je sledila druga faza privatizacije, proces prerazporejanja in koncentracije lastništva, ki so ga zaznamovale številne tajkunske zgodbe. Prerazporejanje lastništva je spremljala kopica nepravilnosti, tudi zaradi pomanjkljivih

predpisov in odsotnosti ustreznega nadzora, poudarjajo pri Društvu **malih delničarjev** Slovenije. Z razdelitvijo certifikatov smo Slovenci postali lastniki približno 40 odstotkov podjetij, nato pa je dobršen del prebivalstva svoje delnice prodal. Kupci so bili pogosto vodilni v družbi, ki so odkup izvedli predvsem s posojili; s temi se je večinoma financiral tudi razvoj podjetij, ki so zdaj prezadolžena.

Po zadolženosti v vrhu

Kot je ugotovil urad za makroekonomske analize, se prezadolženost podjetij od leta 2009 sicer zmanjšuje, vendar je še vedno visoka. Prezadolženo je vsako tretjo podjetje, v njih pa je zaposlena tretjina aktivne delovne sile. Na te družbe je odpadlo 73 odstotkov vsega bančnega dolga. Na uradu so še opozorili, da je delež celotnega dolga slovenskih nefinančnih podjetij glede na kapital v samem vrhu zadolženosti držav evrskega območja. Ker virov doma ni, je edini način za izboljšanje kapitalne strukture slovenskega gospodarstva torej vstop tujcev. Prva dama slovenskega bančništva Cvetka Selšek iz SKB banke poudarja, da smo se v resnici znašli na razpotju: »Sloveniji manjka kapital; zapravili smo dvajset let, ko nismo ustvarili domačega kapitala. Strah ali odpor pred tujci je nepotreben, tuje investicije moramo pritegniti in okrepiti podjetja. Če pa bomo še naprej tavalili in mislili, da bomo lahko živeli s posojili, gospodarske rasti ne bo.«

Šele to bo prava privatizacija

Tretja faza privatizacije bo torej množičen vstop tujcev v slovenska podjetja. »Pri nas se bo tista prava privatizacija, privatizacija z lastniškim kapitalom, dejansko šele začela,« meni podjetnik Tomaž Subotič. Dolžniško financiranje privatizacij v preteklosti je bilo po njegovem velika strateška napaka, ki se je zgodila predvsem zaradi neodgovornega financiranja prevzemov oziroma privatizacije s pomočjo bank v državni lasti. Te družbe bodo zdaj, v tretji fazi privatizacije, tarča nakupov tistih lastnikov, ki imajo dovolj lastniškega kapitala, in le s takšnimi lastniki bodo podjetja dolgoročno konkurenčna in bodo preživela. In to bodo tista »prava« podjetja, ki jih bodo banke financirale pri razvojnih načrtih.

Na valu prodajnega procesa, ki že poteka, v njem pa se med drugim prodajajo deleži pomembnih družb, ki so ostali v državni lasti, so tudi manj zveneča imena, na primer potovalna agencija Alpetour, za katero se menda zanima Arriva, družba v lasti Deutsche Bahn. Dokapitalizacijo nujno potrebujejo Pomurske mlekarne, od treh interesentov naj bi bila dva iz tujine. Tuje solastnike že imajo naše pomembne gospodarske družbe; deleži tujcev v njih so se v zadnjem času močno okrepili. »Povečanje tujega lastništva, tako, prek fiduciarnih računov kot neposredno, smo seveda zaznali. Slovenija je s privatizacijsko zgodbo in hkratno podcenjenostjo trga za marsikatero investitorja postala privlačna za optimizacijo portfelja,« komentira Izidor Jerman, upravljavec skladov v družbi Alpen Invest, ki je prav tako v večinski tuji lasti.

Hrvati k nam strateško

Eni glavnih tujih investitorjev pri nas so v zadnjem času Hrvati. Tako je Emil Tedeschi kupil Drogo Kolinsko, Ivica Todorić je prevzel Mercator. Hrvaški investitorji se zanimajo za Zavarovalnico Triglav in Žito, pojavile so se špekulacije, da začenjajo naskok tudi na slovensko mlekarstvo industrijo. Zdaj bo Darko Ostojica (Liburnia Riviera hoteli) kupil štiri hotele v Portorožu, z najbolj znanim Metropolom na čelu. »Očitno ne gre za posamične nakupe, ampak v precejšnji meri za strateške odločitve, pri katerih sodeluje tudi aktualna hrvaška politika,« je prepričan Borut Šuklje, nekdanji politik in veleposlanik, ki zdaj deluje kot svetovalec za JV Evropo. Mate Granić, nekdanji zunanji minister, danes pa lobist, ki

po pisanju hrvaških medijev tesno sodeluje z nekaterimi hrvaškimi investitorji pri nas, Šukljetove besede potrjuje: »Širjenje v Slovenijo je seveda posledica strategije, a ne strategije hrvaške države, ampak sposobnih in pametnih posameznikov, govorim o Todoriću, Škoji, Ostoji in podobnih. Njihove odločitve vsekakor podpira hrvaška politika, tako opozicijska kot tista, ki je na oblasti.« Granić dodaja, da proces ni nasproten, ker Slovenija ni izrabila kraljevskega položaja, ki ga je v preteklosti imela, znani slovenski lobist Božo Dimnik pa na temelju dogajanja v gospodarstvu napoveduje, da bomo Slovenci postali podalpski Hrvati. »Prodaja podjetij, ki niso v dobri kondiciji, pomeni prodajo po nizkih cenah,« opozarja.

Tujci so se že dobro umestili

Delež tujih vlagateljev v Krki je 22,5-odstoten in je po trenutni ceni delnice vreden 461 milijonov evrov. Več kot polovica tujih vlagateljev ima delnice na fiduciarnih oziroma skrbniških računih, zato njihova identiteta v delniški knjigi ni razkrita. V Pozavarovalnici Sava tujim lastnikom pripada 28,8-odstotni delež, pri čemer za polovico ni jasno, kdo so – delež, ki ga imajo tujci prek fiduciarnih računov, je 14,2-odstoten. V Zavarovalnici Triglav je delež tujcev 16,6-odstoten, med desetimi največjimi delničarji je šest tujih. V Petrolu se je delež tujih pravnih oseb v letu dni povečal za 2,3 odstotne točke, konec septembra je dosegel 9,7 odstotka, več kot polovica tujih lastnikov je nerazkritih. V Pivovarni Laško je delež tujcev prek fiduciarnega računa 7-odstoten; tujci so tretji največji lastnik pivovarnja. Več kot 51 odstotkov Gorenja je v tuji lasti, največji delež imata mednarodna finančna korporacija IFC (11,8 odstotka vseh delnic) ter japonska korporacija Panasonic (v lasti ima 9,5 odstotka delnic). Med delničarji Gorenja iz tujine so tudi lastniki na 17 fiduciarnih računih tujih bank; njihov skupni lastniški delež znaša 16,8 odstotka. Na enem izmed fiduciarnih računov so vlagatelji, ki so delnice vplačali in vpisali v okviru lanske dokapitalizacije na Poljskem.

Zakaj sploh skrito lastništvo?

Dejstvo je, da velik del tujih lastnikov ni znan in se skriva za fiduciarnimi računi, ki so, kot pravijo sogovorniki, na razvitih kapitalistih trgih običajni del infrastrukture in mednarodnim vlagateljem olajšajo

razpolaganje z delnicami in glasovanje na skupščinah. Zakaj sploh ta »netransparentnost«? Razlogov je več.

Fiduciarni račun v tujini se uporabi na primer za utrjevanje položaja pri nameravane prevzemu. O tem, kdo bi lahko bil skriti investitor, se namreč lahko samo ugiba. Drugi razlog za skrivanje identitete za fiduciarnimi računi, zlasti če gre za medijsko znanega institucionalnega investitorja, pojasnjuje Izidor Jerman iz družbe Alpen Invest, je izogibanje medijski pozornosti, ki bi jo izzval z neposrednim vstopom na trg oziroma v točno določeno podjetje. Tako se izogne tudi povečevanju cene na račun njegovega interesa. »Predstavljajte si, da se Warren Buffett odloči, da bo investiral v neko slovensko podjetje – cena gre v trenutku na raven prevzemnih pričakovanj in ves potencialni dobiček splava po vodi.« Fiduciarni račun tujemu investitorju omogoči, da se izogne vsej slovenski birokraciji pri odpiranju trgovalnega računa pri nas. Nekateri pa denarja nočejo nakazovati neposredno v Slovenijo zaradi nezaupanja, saj nas imajo še vedno (ali znova) za državo tretjega sveta.

Slovenske fizične osebe se lahko skrivajo za skrbniškimi računi zato, ker bogastvo pri nas ni splošno družbeno sprejemljivo in takoj pridobi tajkunski odten kriminalni predznak. S tem da nakup delnic skrijejo prek fiduciarnega računa, si zagotovijo mir pred mediji in vsemi posledicami medijskega pompa.

Jerman dopušča še možnost, da domače fizične osebe nakup delnic opravijo prek fiduciarnega računa v tujini zato, da jim v Sloveniji ni treba prijaviti premoženja, pri čemer si lahko znižajo denimo plačilo vrtca in se izognejo kolobocijam, ko so s premoženjem družine seznanjeni centri za socialno delo. Zaradi nelogičnih in kontraproduktivnih zakonov bodo po njegovem mnenju takšne odločitve še pogostejše. Navaja primer: »Nekdo je namensko varčeval za pokojnino oziroma za svoje otroke in se zato odrekal delu potrošnje, nato pa država spremeni zakon in kar naenkrat so vsi prihranki, tudi tisto, kar je prihranil od svojega zaslužka, upoštevani kot obremenitev pri plačilu vrtca. Pri dveh otrocih se zato plačilo lahko poveča tudi za 200 do 300 evrov na mesec. Na ta račun je fizična oseba kaj hitro ob ves donos, ki bi ji ga lahko prineslo lastništvo delnic.«

Nič se ne vrača

Page: 9

Reach: 157000

Country: SLOVENIA

Size: 1415 cm2

3 / 3

Katere so sploh družbe, ki bodo glavna tarča tujih investitorjev? To bo nedvomno Telekom Slovenije, veliko zanimanje se obeta tudi za Cinkarno Celje in Žito. Od gospodarskih družb, ki niso na privatizacijskem seznamu prodaje državnih naložb, pa pričakujejo izjemno zanimanje za Pivovarno Laško, predvsem zaradi globalne konsolidacije pivovarske industrije, ki se pospešeno dogaja zadnja leta.

Ob spremembah lastništva delnic prek fiduciarnih računov se pojavljajo tudi različne špekulacije, na primer, da se s tretjim valom privatizacije v Slovenijo vrača denar od trgovine z orožjem ali denar tajkunov in drugih špekulantov, ki so ga ob malverzacijah domnevno skrili v davčnih oazah po svetu, ali pa da prihaja nazaj celo denar, ki naj bi ga v tujino v preteklosti spravila Udba. Sogovorniki te špekulacije zavračajo kot povsem iz trte izvite.

suzana.kos@delo.si

»Očitno ne gre za posamične nakupe, ampak v precejšnji meri za strateške odločitve, pri katerih sodeluje tudi aktualna hrvaška politika.«

BORUT ŠUKLJE

Tujih neposrednih investicij nismo veliko privabili

v milijonih dolarjev

»Fiduciarni račun v tujini se lahko uporabi tudi za utrjevanje položaja pri nameravanem prevzemu.«

350 milijonov

evrov, če ne še več, je vreden delež, ki ga imajo »skriti« tujci prek fiduciarnih računov v Krki, Gorenju, Pozavarovalnici Sava in Petrolu.

POSLEDICE ZA MALE DELNIČARJE

V Sloveniji je skoraj 440 tisoč imetnikov vrednostnih papirjev, od tega le okoli 20 tisoč velikih vlagateljev. Kaj prinaša tretja faza privatizacije pogosto nepoučenim malim delničarjem? Njihov glavni interes je seveda dobro naložen denar. »V primerih, ko svoje večinske deleže prodaja država in imajo tuji investitorji vizijo razvoja, ustvarjanja dodane vrednosti in izplačevanja dobička delničarjem, takšno usmeritev odobravamo,« pravijo pri društvu malih delničarjev. Pri vstopu v lastništvo z namenom prevzema podjetja pa je za male delničarje pomembno korektno nadomestilo oziroma izplačilo za delnice v njihovi lasti.